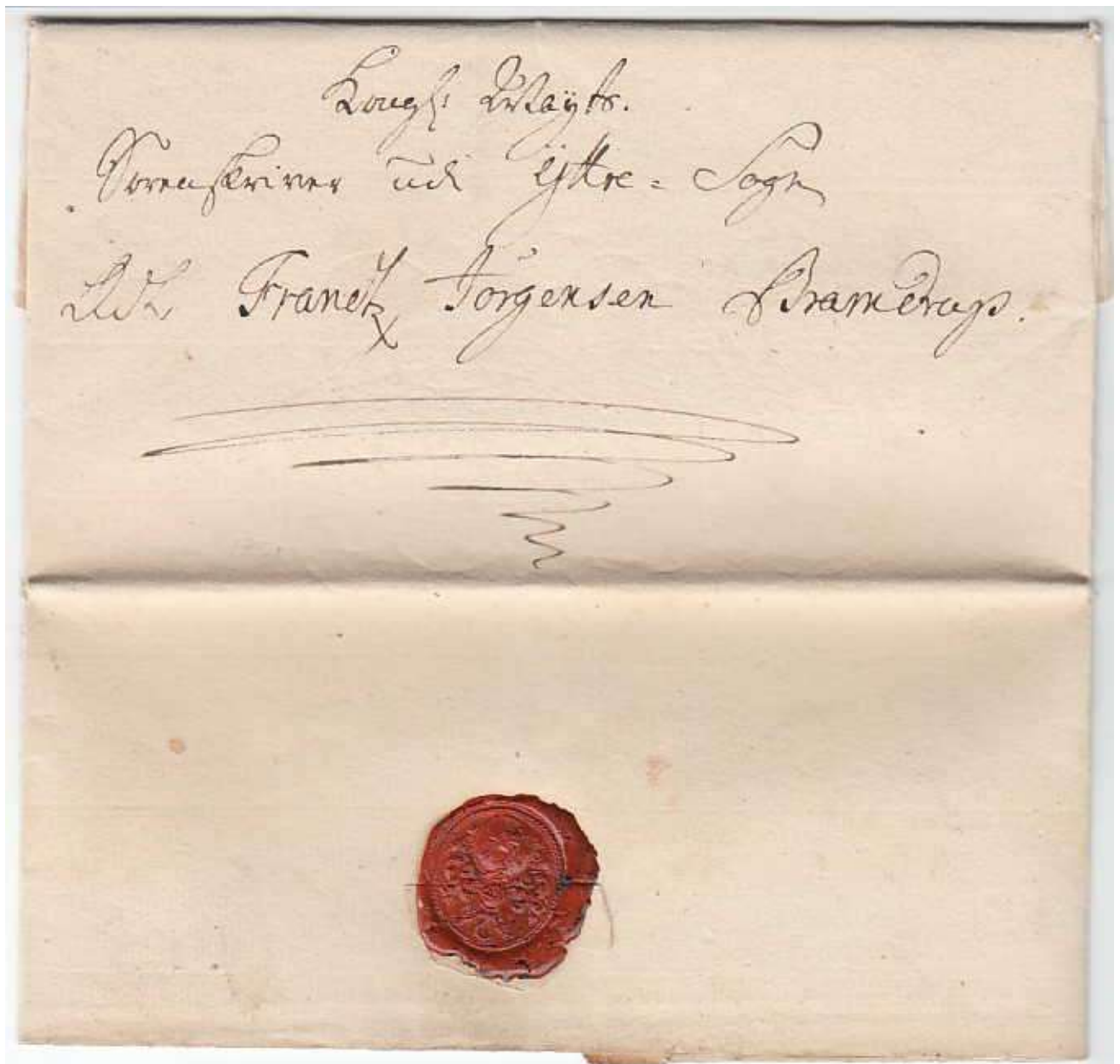
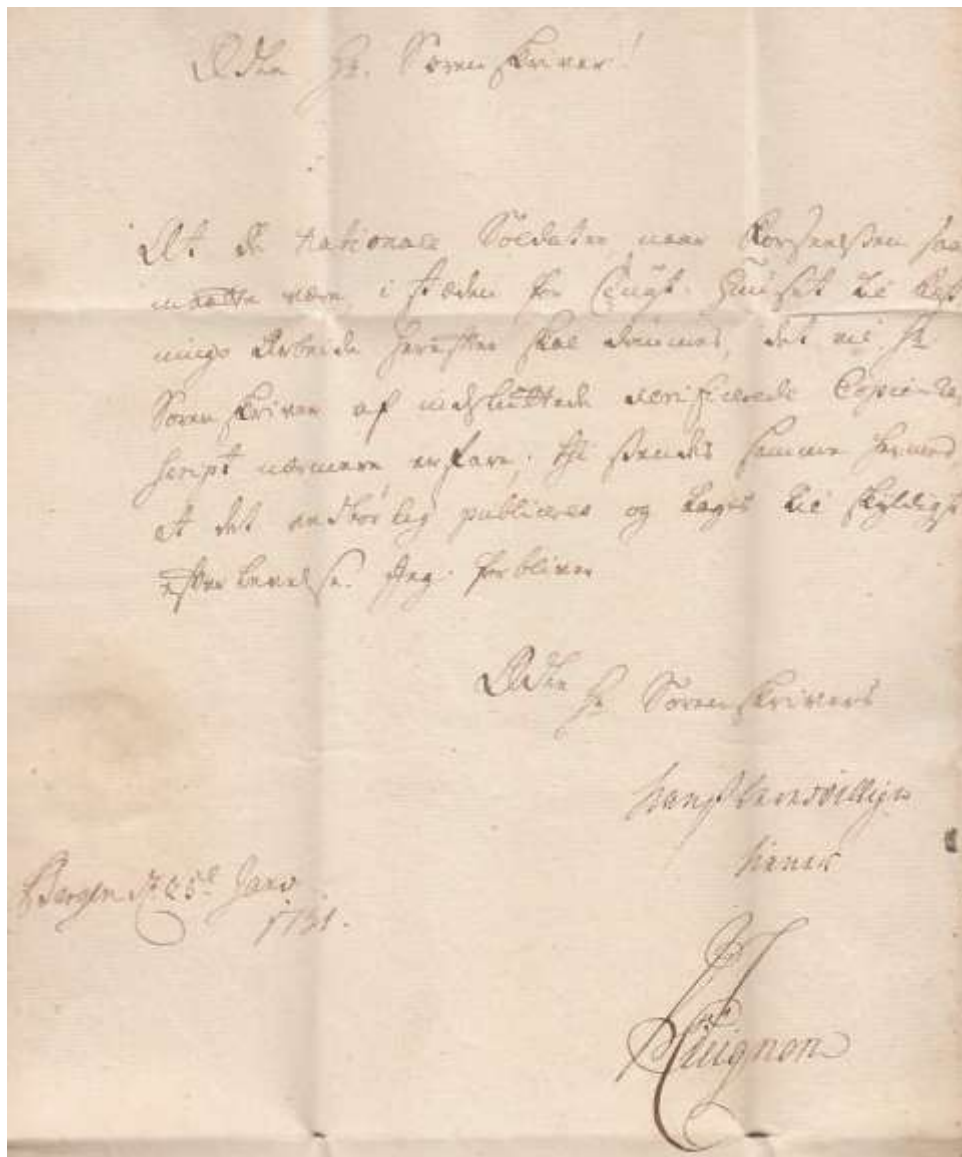

Om et brev fra 1751: Fra Stiftamtsmann Cicignon (Bergen) til sorenskriver Bramdrup i (Ytre Sogn)

Innholdet i gamle brev er ofte interessante og gir en direkte historisk dokumentasjon mot oss posthistorikere som leser dette noen århundrer senere. Jeg vil her berette om noe som ser ut som et ganske ordinært brev fra 1751, men hvor jeg synes det har vært interessant å sette seg inn i brevvinnholdet og historien til sender og adressat.

Brevet er fra Stiftamtsmann Cicignon (Ulrik Frederik Cicignon) til "Kongelig Majestæts Sorenskriver udi Ytre Sogn Frans Jørgensen Bramdrup".

Forkortelsen i første linje på adressesiden er en forkortelse for "Kongelig Majestæts" og står således til sorenskriverens tittel. Altså er dette en forkortelse som ikke må forveksles med "K.T." altså "Kongelig Tjeneste" som normalt indikerer at brevet er befordret av postvesenet, men portofritt. Brevet er ble forseglet med med amtmannens segl (antagelse – seglet er noe uleselig).

Postforbindelsen Bergen-Molde ble først offisiell i 1786, men nordover fra Bergen var ruten basert på eksisterende stier, tråkk og veier mellom bygdene. Om dette brevet har gått nordover langs nogenlunde samme trase som postveien fra 1786 og så befordret inn Sognefjorden på stier eller i båt, eller om det har gått langs den gang eksisterende postvei til Christiania over Gudvangen/Lærdal og så inn Sognefjorden (eller annen befordringsvei) er vel uklart.

Figur som viser mulige ruter for brevet. Langs traseen til senere Trondhjemske postvei (blå) eller postveien Bergen-Christiania (rød)

Innhold.

Innholdet gir et direktiv om at soldater som skal idømmes straff ikke lenger skal dømmes til tukthus men til festningsarbeide(!).

”Ædle Hr. Sorenskriver, At de nationale Soldater naar Forseelsen saa maatte være i stæden for Tugthuuset til Fæstnings Arbeide herefter skal dømmes, det vil Hr. Sorenskriveren af vedsluttede verificerede Copie-afscript nærmere erfare; thi sendes samme hermed at det vedbørlig publiceres og tages til skyldigst efterlevelse. Jeg forbliver. Ædle Hr. Sorenskriver, Hansraadvillige, tiener, U.F.Cicignon, *Bergen 25. jan 1771*”

På denne tiden var det jo urolige tider i Europa og festningsverk var viktige taktiske posisjoner for forsvaret på den tiden. Jeg må jo si at jeg synes synd på de stakkars arme soldater - dette må jo ha vært fysisk slitsomt – man kan jo lure på hva som var verst av tukthus og festningsarbeide...man ble neppe sykmeldt selv om man hadde litt vondt i ryggen slik som i våre dager....

Litt om de historiske personligheter

Som sagt, det var turbulente tider med krigstilstander - og det var det også på sett og vis for de mer privilegerte i samfunnet. I hvertfall i forhold til vår tid. Jeg tenker her på at høytstående danske personer ikke hadde annen mulighet (eller ble kommandert dvs. ”utnevnt” av kongen) til å gjøre tjeneste i Norge. Og det gjerne på livstid...

Ulrik Frederik Ciginon (1699-1772). Ulrik var sønn av Johan Caspar de Cicignon som var født i Luxembourg i 1620, kjent både som kommandant ved Bergenhus, samt som guvernør knyttet til fortifikasjoner (festningsverker) i både Fredriksstad og Trondheim. Ulrik gikk i sin fars militære fotspor, men fikk sivil stilling som Stiftsamtmann i Bergen i 1748. Ulrik ble involvert i den såkalte ”Strilekrigen”. 2000 bønder vesentlig fra områdene nord for Bergen invaderte byen 18. april 1765 i et opprør mot det de mente var et urimelig skattenivå. Stiftsamtsmannen ble truet og nesten kledd naken i dette opprøret. Resultatet var på den ene siden at et par bønder endte med festningsarbeid (der har vi det at det tydeligvis var behov for noen til å jobbe med dette som i brevet fra Ulrik) på

livstid etter å ha blitt benådet fra dødsdom - og på den andre siden at bøndene ble hørt ved at det ble mer orden på skatteinnkrevningen etter dette. På grunn av disse urolighetene og "støyen" det medførte vis-a-vis København, så gikk Ulrik av som stiftsamtmann året etter.

Franz Jørgensen Bramdrup (1710-1761). Frantz var av dansk avstamning og var født på Jylland (Kolding) i Danmark. Jeg har ikke funnet så mange opplysninger om hans utdanning, men det fremgår at han har gjort en karriere i Embedsverket og kom relativt tidlig til Norge. Vi finner fremlangt gode skuddsmål:

- Skuddsmål fra kommerceråd Peder Schwane og kammerjunker Carl Juell av 10 mai 1735 «om hans troe og fornøyelige Opførsel i deris Tienester udi 8 aar»
- Attest fra fogden over Søndhordland og Hardanger fogderi av 3 juli 1737 om "hands gode og berømmelige Skudsmaal angaaendes hands troe og vittige Tieneste hos hannem som Fuldmægtig udi 2de Aar"

Det framgår at han kjøpte gården Sande som ligger i Balestrand i 1754, og dette ble sorenskrivergården for de kommende år i Ytre Sogn. Brevet er imidlertid datert 1751, så han må ha vært utnevnt til sorenskriver på dette tidspunkt. Om han da bodde i Balestrand eller annet sted i Sognefjordsområdet, det har jeg ennå ikke funnet ut av ("more research will show").

I forbindelse med gården Sande og Bramdrup finner vi følgende(ref)

I 1660-åra var Sande ein den av grannegarden Skåsheim. Desse gardane var bustad for futen i ytre Sogn. Då futebustaden vart flytt til Flesje i 1690-åra, tok bønder over Skåsheim, men Sande vart bustad for folk med militære yrke. År 1754 fekk sorenskrivar Bramdrup hand om Sande. Bramdrup har sett spor etter seg i stadnamna våre. I dalen Langedalen, som ligg mellom Balestrand og Høyanger, heiter det Skrivarstølen. I 1785 skreiv dåverande fut om Langedalen: "For omtrænt 20 Aar siden skal daværende Sorenskriver som boede på Balestrand have betjent sig av denne Strækning til Sommerstøl. "Sorenskrivar Bramdrup lever óg vidare i eit anna stadnamn. På Skåsheim heiter det ein stad Bramdrupsgota. Her brukte sorenskrivar å leggja spaserturane sine. Bramdrup døydde i 1761, og i auksjonen etter han selde dei mellom anna ei himmelseng med fire stolpar og himmel. Forhenget var i blått med fire gardiner og kappe.

Avslutningsvis vil jeg si at det å gå i fra klassisk mer tradisjonell filateli (med typer på posthornmerker) til å utvide horisonten mot posthistorie har vært berikende. Som relativt "nybakt" posthistoriker (hvis jeg kan kalle meg det) – så er det et fascinerende fagområde. Brev og dokumenter er førstehånds historisk dokumentasjon. Mye å sette seg inn i og så er man nødt til å lære seg gotisk – og det er en utfordring å tyde alt.

Hilsen fra Øvre Ervik (like nord for Bergen)

Øistein Bøe

Referanser

Postveien Bergen-Trondheim, Ingmar Nordstrand, Det Norske Samlaget, Oslo 1997

Slektsdatabase: <http://www.genealogi.no>

Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane <http://www.sffarkiv.no/>

Postens historie i Norge, August Schou, Aschehoug, Oslo 1947

Bergen Byes Historie